BP ANDRZEJ F. DZIUBA*

ŁÓWICZ

Congregazione per il Clero, *Una vocazione, una formazione, una missione. Il cammino discepolare del presbitero nel 50-mo anniversario del „Optatam Totius” e della „Presbyterorum Ordinis. Atti del Convegno*, Libreria Editrice Vaticana. Città del Vaticano 2016, ss. 242. ISBN 978-88-209-9803-5

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2017.039>

Sobór Watykański II pozostaje ciągle szczególnie wdzięcznym obszarem badawczym, i to dla wielu dyscyplin, nie tylko teologicznych czy kanonicznych. Jest on tak wielkim wydarzeniem, bowiem zawiera w sobie niemal wszystkie zainteresowania człowieka w stopniu teoretycznym oraz praktycznym.

Ważną przestrzenią badań Soboru Watykańskiego II jest perspektywa historyczna. Zaliczyć można do niej pytania o poprawne odczytanie jego przesłania, akomodację, recepcję czy wpływy na późniejsze życie oraz posługę Kościoła. Wydaje się, że perspektywa 50 lat jest dobrą okazją do takich refleksji.

Kongregacja ds. Duchowieństwa podjęła refleksję nad dwoma dokumentami: *Dekret o formacji kapłanów „Optatam Totius”* oraz *Dekret o posłudze i życiu presbiterów „Presbyterorum Ordinis”*, wpisując się

* Bp prof. dr hab. Andrzej Franciszek Dziuba od 2004 r. jest biskupem diecezjalnym w Łowiczu (ordynariusz@diecezja.lowicz.pl).

w szerszą debatę w 50-lecie ich promulgacji. Jest to pokłosie specjalnego Sympozjum, które miało miejsce w Papieskim Uniwersytecie Urbanianum, w dniach 19–20 listopada 2015 roku.

Książkę otwiera tekst papieskiego wystąpienia podczas audiencji udzielonej przez Ojca św. Franciszka dla uczestników Kongresu (s. 3–10). Następnie podano słowo pozdrowienia do papieża jakie skierował kard. Beniamino Stella, prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa (s. 11–12). Następnie całość akt podzielono na trzy bloki tematyczne. Składają się na nie poszczególne wystąpienia.

Pierwszy blok został opatrzony tytułem: „50-lecie «Optatam Totius» – wystąpienia” (s. 13–103). Najpierw słowa na rozpoczęcie obrad skierował kard. Pietro Parolin, sekretarz stanu Jego Świątobliwości (s. 15–20). Natomiast wprowadzenia do obrad dokonał kard. Beniamino Stella (s. 21–24). Zasadnicza część treściowa tego bloku to zaprezentowanie siedmiu przedłożeń wokół „Optatam Totius”.

Ten blok otwiera ks. prof. George Augustin, SAC z Wyższej Szkoły Filozoficzno-Teologicznej Vallendar, prezentując tekst: „«Optatam Totius» – po 50 latach. Geneza, rozwój, aktualność” (s. 25–41). Następnie abp Joel Mercier, sekretarz Kongregacji ds. Duchowieństwa, przedstawił wygłos na temat: „Powołania, dar dla Kościoła i dla zbawienia świata” (s. 43–49). Taki sam temat podjął abp Jorge C. Patrón Wong, sekretarz dla spraw seminarium w Kongregacji ds. Duchowieństwa (s. 51–58).

W tym samym bloku, temat: „Duchowość maryjna prezbitera: doświadczenia życiowe i propozycje” zaprezentował patriarcha Lizbony kard. Manuel Clemente (s. 59–68). Z kolei kard. Giuseppe Versaldi, prefekt Kongregacji Edukacji Katolickiej przedstawił zagadnienie: „Na uczniowskiej drodze: formacja ludzka, intelektualna i duchowa” (s. 69–83). Temat „Towarzyszenie i zdolność rozpoznania: zadania i kwalifikacje formatorów” zaprezentował o. Amedeo Cencini FDCC, z Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego (s. 85–96). Jako ostatni w tym bloku głos zabrał o. Antonio Spadario SJ, dyrektor „La Civiltà Cattolica” i przedstawiając zagadnienie pt. : „Formacja kapłańska i środki społecznej komunikacji” (s. 97–103).

„50-lecie «Presbyterorum Ordinis» – wystąpienia” to tytuł drugiego bloku prezentowanych akt watykańskiego sympozjum (s. 105–180). Otwiera go przedłożenie „«Presbyterorum Ordinis» po 50 latach. Geneza, rozwój i aktualność” przedstawione przez bp. Erio Castellucci z Mo-

deny (s. 107–122). Z kolei kard. Sean O'Malley OFMCap., arcybiskup Bostonu, zaprezentował zagadnienie: „Wzięci z ludu dla Bożych spraw. Radości i wyzwania w ministerium kapłana diecezjalnego” (s. 123–135). Bp Francesco Lambiali z Rimini ukazał zagadnienie: „W miłości Chrystusa, jako znaki profetyczne Królestwa. Prezbyterzy i rady ewangeliczne” (s. 137–151).

W tym samym bloku ks. prał. Antonio Pitta z Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego przybliżył zagadnienie pt.: „Obrazy biblijne prezbytera wpatrzonego w Chrystusa: Sługa, Najwyższy Kapłan, dobry pasterz” (s. 153–160). „Wymiar komunijny ministerium święconego: braterstwo i komunია eklezjalna” omówił ks. Salvador Pie-Ninot z Wydziału Teologicznego Katalonii (s. 161–172). Ostatnią prelekcję tego bloku wygłosił ks. Stanisław Morgalla SJ z Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego, który ukazał problem pt.: „W drodze wraz z rytem bliskości: kapłan i sztuka towarzyszenia” (s. 173–180).

Trzeci blok omawianych akt koncentruje się na temacie: „Postać prezbytera i jego formacja od Soboru do współczesności – wystąpienia” (s. 181–233). Otwiera go kard. Crescenzo Sepe, arcybiskup Neapolu, tematem: „Księża dla «wychodzącego Kościoła»: figura prezbytera od Soboru do papieża Franciszka” (s. 183–199). Następnie kard. Luis Antonio Tagle, arcybiskup Manili, analizuje kwestię: „Kapłan i nowe przemiany ewangelizacyjne. W służbie radosnej nowiny” (s. 201–207). Po obu kardynałach głos zabiera abp. Walmor Oliveira de Azevedo. Arcybiskup Bel Horizonte koncentruje się na problemie: „W pośrodku domów swoich synów. Ksiądz i duszpasterstwo miejskie” (s. 209–221). Ostatnie przedłożenie pt. „Inkardynacja, między wiernością Kościołowi lokalnemu i nowymi wyzwaniami misyjnymi. Wizja eklezjologiczna i kanoniczna” przedstawił ks. Mauro Rivella, sekretarz administracji Dóbr Stolicy Apostolskiej (s. 223–233).

Całość zbioru akt zamyka podsumowanie wspomnianego już kard. Beniamino Stella (s. 235–240) oraz schematyczny spis treści (s. 242–243).

Wydaje się, że wykaz tytułów poszczególnych wystąpień w znacznym stopniu – w sensie bardzo ogólnym – przybliży tematykę podjętą w zbiorze akt. Odpowiada ona dość dobrze tytułowi zakreślonemu w tytule i podtytule. Z pewnością jest to potrzebna refleksja, pozostawiająca jednak wiele pytań i niedopowiedzeń, co jest typowe dla tak krótkich opracowań.

Zamieszczone materiały są pewnym namysłem dotyczącym obu dekretów soborowych. Różni autorzy pochylają się nad wieloma szczegółowymi kwestiami. Reprezentują oni także wszystkie kontynenty i zróżnicowane środowiska. Zatem jest to interesujący przegląd, który może być szansą na wystąpienie różnych opinii i myśli wokół problematyki określonej w temacie sympozjum (s. 11).

Większość tekstów ma jednak zdecydowanie charakter teoretyczny. Autorom wydaje się, iż ich wyobrażenia czy założenia „przy biurku” są realizmem życia. Wielokrotnie mija się to z prawdą, często bardzo dramatyczną, choćby w kontekście spadku liczby powołań. Jeszcze bardziej dramatyczne są późniejsze porzucenia posługi kapłańskiej, i to w samych jej początkach. Jeszcze jeden element, którego nie wolno pominąć, to niewierność duchowa powołaniu i praktyczne nadal jego spełnianie.

Nie można ulegać sugestii, iż na wszystko są gotowe odpowiedzi i propozycje. Z niektórych tekstów „teoretyków” wynikają takie opinie. Wydaje się, iż są one wręcz szkodliwe. Często bowiem nie traktuje się personalnie poszczególnych przypadków, tak na etapie formacji do kapłaństwa, jak i później, w życiu kapłańskim. To jest jeden z wielu elementów bezosobowej układanki. Tymczasem taka interpersonalna – boska i ludzka – postawa gwarantuje o wiele większe szanse bardziej pozytywnego wsparcia konkretnych osób, a czasem i uchronienia przed złem oraz niebezpieczeństwami.

Zbiór akt stawia pytanie o praktycyzm, o powracające często bycie wśród ludzi, bycie dla ludzi i inne akcenty o charakterze społecznym. Jeśli te propozycje będzie pojmować się ekstremalnie, to może okazać się to poważnym niebezpieczeństwem, które zostało już w pewnym stopniu wskazane, gdy pojawił się problem księży robotników. Oczywiście, były to różne fenomeny funkcjonujące w innym kontekście. Zrozumiałym jest, że oczekiwana jest obecność Kościoła w realiach życia i pracy ludzi wiary.

Kapitał obu soborowych dekretów został znacznie umocniony przez późniejsze nauczanie papieży, jest ono dość wyraźne. Jednak nie wybrzmiewa wyraźnie ranga nauczania soborowego, jak i mającego inną kategorię, nauczania papieskiego. Zaciera się dynamika Magisterium Kościoła oraz jego eklezjalna moc twórcza.

Trzy słowa klucze: powołanie, formacja oraz misja wybrzmiewają w całym omawianym zbiorze. Na pewno wszystkie trzy są ważne

i potrzebne jest ich odpowiedzialne dostrzeżenie. Przede wszystkim nie można jednak rozważać i traktować ich rozdzielnie. To jest pewna spójność, choć w wielu aspektach następują po sobie w odstępach czasowych. Zatem powołanie, formacja i misja są zawsze aktualne, i to we wzajemnej harmonii.

Dobrze, że niektóre teksty zawierają przypisy, a inne mają czasem wskazania bibliograficzne. To jest szansa do osobistej lektury, czy pogłębienia szczegółowych zagadnień. Prezentowanej książki, zwłaszcza prezbiterzy, nie mogą traktować tylko jako pewnej propozycji teoretycznej. Warto bowiem, w oparciu o niektóre teksty, podjąć osobistą refleksję.

W opracowaniu napotkać można teksty bogate w odwołania biblijne, czy wręcz próby teologii biblijnej. Jednak uderza zdecydowany brak odniesień do patrystyki. Zauważa się bardzo minimalne wykorzystanie nauczania Soboru Watykańskiego II, a przecież chodzi o jego dokumenty, nawet całe referaty (zupełnie pominięte s. 85–96, 173–180). Co więcej, aby analizować ich dzieje czy recepcję trzeba wskazywać na materiał, o którym jest mowa. Wyraźnie dostrzega się nieznaczące odwoływanie się do bardzo bogatego i wszechstronnego nauczania Jana Pawła II.

W prezentowanych tekstach łatwo można odczuć ducha poszczególnych autorów, środowiska ich pochodzenia. Generalnie jednak jest to współczesna linia interpretacyjna teologii i nauczania Kościoła, zwłaszcza papieskiego. Szkoda, że nie podano krótkich not biograficznych poszczególnych autorów. Cenna byłaby także bibliografia zbiorcza, obejmująca wszystkie wystąpienia.

Stwierdzenie „powołanie kapłańskie jest powołaniem do miłości” (s. 134), wydaje się być kluczem spojrzenia na powołanie, formację i misję, które prezentuje omawiany zbiór akt watykańskiego sympozjum. Na zakończenie należy wyrazić życzenie, aby materiały te, zaproponowane dla Kościoła powszechnego, ożywiły i umocniły wierność autentycznemu nauczaniu soborowemu, które jest szczególnym wylaniem Ducha Świętego, szczególnym darem dla pielgrzymującego Ludu Bożego Nowego Przymierza.